

> Retouradres Postbus 6111 5600 HC Eindhoven

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Programmadirectie Ruimte voor de Rivier
Ter attentie van de heer ir. I.J. de Boer
Postbus 24103
3502 MC UTRECHT

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Keizersgracht 5
5611 GB Eindhoven
Postbus 6111
5600 HC Eindhoven
www.rijksoverheid.nl/eleni

Contactpersoon
Sander Figee
Beleidsmedewerker

T 070 888 32 94
F 070 888 32 90

Onze referentie
244424

Uw referentie
RvdR/2011/1825

Bijlagen
2

Datum 21 december 2011
Betreft Aanbiedingsbrief ontwerp-besluit Nb-wet 1998
Waterberging Volkerak-Zoommeer

Geachte heer De Boer,

Bij brief van 11 juli 2011 (kenmerk: # 1418249 v 3), door mij ontvangen op 12 juli 2011, heb ik van Rijkswaterstaat, Programmadirectie Ruimte voor de Rivier, een aanvraag ontvangen voor een vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 voor het Project Waterberging Volkerak-Zoommeer. Deze vergunning is één van de besluiten die zijn vereist voor de realisatie van het project; op de voorbereiding van dit besluit is de rijkscoördinatieregeling als bedoeld in paragraaf 3.6.3 van de Wet ruimtelijke ordening van toepassing.

Ik heb de aanvraag en bijbehorende stukken beoordeeld en deel u mee dat ik voornemens ben de gevraagde vergunning onder het stellen van voorschriften en beperkingen te verlenen. Conform het bepaalde in artikel 3.31, derde lid, letter c in samenhang met artikel 3.35, vierde lid van de Wet ruimtelijke ordening zend ik u hierbij mijn ontwerpbesluit en bijbehorende inhoudelijke overwegingen.

De Staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
voor deze:

ir. J.M.M. de Win
MT-lid Regionale Zaken Zuid

> Retouradres Postbus 6111 5600 HC Eindhoven

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Rijkswaterstaat - Programmadirectie Ruimte voor de Rivier
Ter attentie van de heer ir. J.P. van Hoek
Postbus 556
3000 AN ROTTERDAM

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Keizersgracht 5
5611 GB Eindhoven
Postbus 6111
5600 HC Eindhoven
www.rijksoverheid.nl/eleni

T 070 888 32 80
F 070 888 32 90

Onze referentie
230213

Uw referentie
1418249 v 3

Bijlagen
1

Datum 21 december 2011
Betreft Ontwerp-besluit Nb-wet 1998; Waterberging Volkerak-Zoommeer

Geachte heer Van Hoek,

Bij brief van 11 juli 2011 (kenmerk: # 1418249 v 3) verzoekt u mij om aan Rijkswaterstaat, Programmadirectie Ruimte voor de Rivier, een vergunning te verlenen op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 (hierna: Nb-wet 1998) voor het Project Waterberging Volkerak-Zoommeer.

Het gebruik van het Volkerak-Zoommeer als waterbergingsgebied is een maatregel die onderdeel uitmaakt het Programma Ruimte voor de Rivier en is opgenomen in de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier deel 4 (ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2006). De maatregel is onderdeel van het Basispakket uit de PKB met meer dan dertig maatregelen om het vereiste veiligheidsniveau van het boven- en benedenrivierengebied uiterlijk 2015 weer in overeenstemming te brengen met de maatgevende rivierafvoer van 16.000 m³/s bij Lobith en 3.800 m³/s bij Borgharen.

De waterberging wordt ingezet bij verwachte overschrijding van een bepaalde extreme waterstand op het Hollandsch Diep. Het water dat geborgen moet worden wordt ingelaten door de Volkeraksluizen. Vervolgens wordt dit water – nadat de stormvloedkeringen weer open zijn – teruggespuid naar het Hollandsch Diep dan wel afgevoerd naar de Oosterschelde en Westerschelde. De vereiste daling van het maatgevend hoogwater wordt alleen gehaald, wanneer ook één dag wordt voorgespuid. Voor de bepaling van de effecten op natuur wordt uitgegaan van inzet van de waterberging in de winterperiode met een inzetfrequentie van 1/250 per jaar. Bij deze inzetfrequentie wordt voor het voorspuien uitgegaan van een frequentie van 1/20 per jaar.

Om de waterberging veilig te kunnen inzetten dienen op een aantal locaties rondom het Volkerak-Zoommeer waterkeringen (dijken, dammen en kunstwerken) te worden aangepast.

Procedureel

Op 12 juli 2011 ontving ik uw aanvraag. Bij brief van 13 juli 2011, (kenmerk: 221072) heb ik de ontvangst van uw aanvraag bevestigd.

Op 16 november 2011 en 19 december 2011 ontving ik van u aanvullende informatie.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Conform artikel 41, lid 1 van de Nb-wet 1998 heeft u uw belang bij het verlenen van de vergunning gemotiveerd.

Datum
21 december 2011

Coördinatie besluiten

Uit de PKB Ruimte voor de Rivier volgt dat voor de uitvoering van het project Waterberging Volkerak-Zoommeer de rijksprojectenprocedure als bedoeld in de artikelen 39a tot en met 39q van de (oude) Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) wordt gevolgd. Dat wil zeggen dat de procedure voor coördinatie van de uitvoeringsvergunningen binnen de rijksprojectenprocedure van toepassing is op de besluiten die nodig zijn voor de realisatie van voorliggend project. De staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu treedt daarbij op als projectminister, in de zin van artikel 39a WRO, die deze coördinatie op zich neemt.

Onze referentie
230213

Op 1 juli 2008 is de (nieuwe) Wet ruimtelijke ordening (Wro) in werking getreden. In artikel 9.1.14 eerste en derde lid van de Invoeringswet Wet ruimtelijke ordening is geregeld dat voor zover nog geen uitvoering is gegeven aan de rijksprojectenprocedure van de (oude) Wet op de Ruimtelijke Ordening de rijkscoördinatieregeling van de (nieuwe) Wet ruimtelijke ordening van toepassing is. Deze situatie doet zich hier voor.

Onderhavig besluit is één van de besluiten die zijn vereist voor de realisatie van het project Waterberging Volkerak-Zoommeer. Daarom is op dit besluit de rijkscoördinatieregeling van toepassing. Op grond van artikel 3.31, derde lid in samenhang met artikel 3.35, vierde lid van de Wro is dit besluit daarom voorbereid met toepassing van de uniforme openbare voorbereidingsprocedure als bedoeld in afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht en de bijzondere regels in artikel 3.31, derde lid in samenhang met artikel 3.35, vierde lid Wro.

Bevoegdheid tot vergunningverlening

De voorgenomen activiteiten vallen onder artikel 2, sub 'e', van het Besluit vergunningen Nb-wet 1998 (hierna: het Besluit) (Staatsblad 2005, nr. 594), luidend: 'treffen van maatregelen en voorzieningen die nodig zijn met het oog op de ontwikkeling, werking en bescherming van de hoofdwaters in de zin van het Waterbesluit'.

Op deze basis, in samenhang met artikel 16, lid 6, en artikel 19d, lid 5, van de Nb-wet 1998 en het mandaatbesluit van 15 juli 2009 (kenmerk nr. 24042, Stcrt. 2009, 11309) ben ik namens de staatssecretaris¹ in dit geval bevoegd tot vergunningverlening op basis van artikel 16 en artikel 19d j^o artikel 19ia van de Nb-wet 1998.

Besluit

Met de door u uitgevoerde passende beoordeling als bedoeld in artikel 19f van de Nb-wet 1998, en de daarbij behorende rapportages en documenten, is de zekerheid verkregen dat met het uitvoeren van de aangevraagde activiteiten, gelet op de relevante instandhoudingsdoelstellingen, met uitzondering van de doelstellingen zoals bedoeld in artikel 10a, lid 3, van de Nb-wet 1998, en met

---

¹ Op basis van de wettekst is de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie bevoegd tot het afgeven van ondermeer een vergunning ex artikel 16 en 19d van de Nb-wet 1998. Op basis van de portefeuillevverdeling tussen deze minister en zijn staatssecretaris is deze bevoegdheid belegd bij laatsgenoemde.

inachtneming van de weergegeven voorschriften, waaronder mitigerende maatregelen, geen aantasting zal optreden van de natuurlijke kenmerken van de betrokken Natura 2000-gebieden Krammer-Volkerak, Zoommeer, Markiezaat, Oosterschelde, Westerschelde & Saeftinghe en Hollands Diep.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Tevens is met de inhoud van de door u uitgevoerde passende beoordeling de zekerheid verkregen dat de aangevraagde activiteiten de wezenlijke kenmerken van de (voormalige) natuurmonumenten Krammer-Volkerak, Zoommeer-Eendracht, Oosterschelde-binnendijks, Oosterschelde-buitendijks, Verdrongen Land van Saeftinge, Markiezaatsmeer-Zuid en Ventjagersplaat ten noorden van de Hellegatsdam niet zullen aantasten.

Deze conclusie geldt nadrukkelijk vanuit de door mij specifiek hiertoe geformuleerde vergunningvoorschriften ter bescherming van de in de Natura 2000-gebieden Krammer-Volkerak, Zoommeer, Oosterschelde en Markiezaat, en de (voormalige) natuurmonumenten Krammer-Volkerak, Zoommeer-Eendracht, Oosterschelde-binnendijks, Oosterschelde-buitendijks en Markiezaatsmeer-Zuid aanwezige beschermde waarden. Op grond van de gegevens in de passende beoordeling acht ik het niet noodzakelijk ter bescherming van de overige onderzochte Natura 2000-gebieden en (voormalige) natuurmonumenten voorschriften aan deze vergunning te verbinden.

Gelet op de bepalingen van de Nb-wet 1998 en de in de bijlage vermelde overwegingen besluit ik derhalve Rijkswaterstaat, Programmadirectie Ruimte voor de Rivier, de gevraagde vergunning ingevolge artikel 16 en artikel 19d j^o artikel 19ia van de Nb-wet 1998 te verlenen onder de navolgende voorschriften en beperkingen.

Voor een weergave van de inhoud van de aanvraag en de relevante wet- en regelgeving alsmede het van toepassing zijnde beleid verwijs ik naar de bijlage bij dit besluit. In dezelfde bijlage treft u voorts mijn inhoudelijke overwegingen die aan dit besluit ten grondslag liggen aan, evenals een weergave van de diverse zienswijzen en mijn reactie daarop.

De bijlage maakt onderdeel uit van dit besluit. De aanvraag en de door u aangeleverde passende beoordeling maken eveneens integraal onderdeel uit van onderhavig besluit. Deze documenten zijn door u opgesteld en aan mij verstuurd. Ik voeg ze dan ook niet bij dit besluit. Bij strijdigheid van de inhoud van deze documenten met de onderstaande voorschriften en beperkingen prevaleren deze laatste.

Voorschriften en beperkingen

Ter bescherming van de in de Natura 2000-gebieden Krammer-Volkerak, Zoommeer, Oosterschelde en Markiezaat, en de (voormalige) natuurmonumenten Krammer-Volkerak, Zoommeer-Eendracht, Oosterschelde-binnendijks, Oosterschelde-buitendijks en Markiezaatsmeer-Zuid aanwezige beschermde waarden, verbind ik aan deze vergunning de volgende voorschriften en beperkingen.

Algemeen

1. Deze vergunning wordt op naam gesteld van Rijkswaterstaat, Programmadirectie Ruimte voor de Rivier.
2. Deze vergunning kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de vergunninghouder of in opdracht van de vergunninghouder handelende

(rechts)personen. De vergunninghouder blijft daarbij verantwoordelijk voor de juiste naleving van deze vergunning.

3. Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden dient een kopie van de beschikking op de locatie van de werkzaamheden aanwezig te zijn en op eerste verzoek te worden getoond aan de daartoe bevoegde toezichthouders en opsporingsambtenaren.
4. De vergunde activiteiten dienen overeenkomstig de ingediende aanvraag en bijbehorende passende beoordeling - voor zover niet strijdig met onderhavige vergunning - te worden uitgevoerd.
5. Het voornemen tot het uitvoeren van een activiteit in afwijking van de aanvraag dient schriftelijk te worden gemeld aan de regiodirecteur Zuid van de Directie Regionale Zaken van het ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie of diens rechtsopvolger (hierna: de regiodirecteur Zuid), t.a.v. het Nb-wetteam en kan uitsluitend plaatsvinden na verkregen schriftelijke instemming daarvan.
6. Het tijdstip waarop met de uitvoeringswerkzaamheden daadwerkelijk wordt gestart, dient minimaal twee weken voor de aanvang ervan schriftelijk te worden gemeld aan de regiodirecteur Zuid, t.a.v. het Nb-wetteam.
7. Van opgetreden incidenten dient onverwijld melding te worden gedaan aan de regiodirecteur Zuid (t.a.v. het Nb-wet team) onder overlegging van alle relevante gegevens. Onder incidenten wordt in dit verband verstaan een onvoorziene gebeurtenis, waarbij onbedoeld schadelijke stoffen vrijkomen, dan wel waardoor anderszins schade aan de natuurlijke kenmerken in het betrokken Natura 2000-gebied kan worden toegebracht. Alle door of namens de regiodirecteur Zuid te geven aanwijzingen dienen binnen de in de aanwijzing bepaalde termijn te worden opgevolgd.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Nadere inhoudelijke voorschriften

8. Alle materialen en afval dienen op een zodanige wijze opgeslagen te worden dat ze niet door verwaaiing, verspoeling of op andere wijze in het Natura 2000-gebied verspreid kunnen raken.
9. Na afloop van de werkzaamheden dienen de dijktrajecten in ordelijke toestand te worden achtergelaten, hetgeen wil zeggen dat ten behoeve van de werkzaamheden gebruikte en/of vrijgekomen materialen en afval worden opgeruimd en uit het gebied afgevoerd.
10. Bodem- en waterverontreinigende stoffen, die tengevolge van de vergunde activiteiten in aanraking komen met de bodem of het oppervlaktewater worden onverwijld opgeruimd en naar een erkende verwerker gebracht.
11. Verstoring door geluid dient te worden beperkt tot hetgeen strikt onvermijdbaar is in samenhang met de uitvoering van de bij dit besluit vergunde activiteiten. Daarbij dienen piekgeluiden zoveel als redelijkerwijs mogelijk is te worden voorkomen.
12. De werkzaamheden aan de waterkeringen (dijken, dammen, kunstwerken) worden overdag uitgevoerd.
13. Alle werkzaamheden aan de dijken worden vanaf de dijk uitgevoerd.
14. Ten behoeve van de noordse woelmuis worden de werkzaamheden aan de Keersluis Oude Tonge buiten de periode maart tot en met augustus (voortplantingsseizoen) uitgevoerd.
15. Ten behoeve van de broedvogel kluut worden de werkzaamheden aan de Keersluis Ooltgensplaat buiten de periode mei tot en met half augustus (broedseizoen) uitgevoerd.
16. Ten behoeve van niet-broedvogels wordt het buitendijks aanpassen van de dijken op trajecten km 5,6 – 13,95 en 15,20 – 15,75 ter hoogte van de Dintelse Gorzen/Slikken van de Heen-Oost en het aanpassen van de sluisdeuren van de kunstwerken Keersluis Oude Tonge en Keersluis

- Ooltgensplaat zoveel mogelijk gefaseerd door niet op meer dan twee locaties tegelijk te werken, maar verspreid over verschillende jaren.
17. Ten behoeve van niet-broedvogels worden de werkzaamheden aan de dijken op trajecten km 33 – 36,15; km 38,3 – 38,7; km 39,4 – 41; km 42,10 – 43,7 en km 71 – 75 gefaseerd uitgevoerd door niet op alle locaties tegelijk te werken, maar verspreid over verschillende jaren.
  18. Ten behoeve van de broedvogel kluut wordt het aanpassen van de bekleding nabij de Molenplaat (km 42,10 – 43,7) buiten de periode mei tot en met half augustus (broedperiode) uitgevoerd.
  19. Ten behoeve van de noordse woelmuis dient het beheer van de buitendijkse gebieden waar de noordse woelmuis voorkomt (aan de Flakkeese oever van de Hellegatsplaten, Krammerse Slikken en langs de Philipsdam ten zuiden van de Plaat van de Vliet) afhankelijk van de terreinomstandigheden ter plaatse te worden aangepast door één of meer van onderstaande maatregelen:
    - maaibeheer in plaats van begrazing, bijvoorbeeld in de vorm van mozaïekbeheer;
    - verwijderen van houtige gewassen en tegengaan van opslag opnemen in het beheer van potentieel noordse woelmuis biotoop;
    - plaatsen van veekerende rasters op de buitendijkse slikken dwars op de dijk van open water tot de dijk; en
    - uit begrazing halen van een strook buitendijks gebied langs de teen van de dijk door het minimaal 10 meter naar buiten te verplaatsen van het veekerend raster.
  20. Het optreden van effecten op natuurwaarden ten gevolge van de inzet van de waterberging dient door middel van monitoring door of vanwege de vergunninghouder te worden gevolgd en geëvalueerd. Hoofdstuk 6 van de aanvraag bevat een opzet voor een evaluatie- en monitoringsprogramma. De definitieve aanpak hiervan dient schriftelijk te worden voorgelegd aan de regiodirecteur Zuid of diens rechtsopvolger (t.a.v. het Nb-wetteam) en behoeft diens schriftelijke instemming alvorens het Volkerak-Zoommeer als waterbergingsgebied kan worden ingezet.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Het wijzigen of intrekken van de vergunning

21. De voorschriften en beperkingen waaronder deze vergunning is verleend, kunnen worden gewijzigd of aangevuld indien naar het oordeel van de regiodirecteur Zuid de vergunde activiteiten andere of nadeliger gevolgen hebben voor de relevante beschermde waarden dan die welke op het moment van vergunningverlening zijn vastgesteld.
22. Indien op enig moment mocht blijken dat de vergunde activiteiten zodanige schade aan de relevante beschermde waarden dreigen toe te brengen en het geven van aanwijzingen, het wijzigen of aanvullen van de voorschriften of beperkingen deze schade niet kan voorkomen, dan kan deze vergunning worden ingetrokken.
23. Alvorens tot wijziging van vergunningvoorschriften dan wel (gedeeltelijke) intrekking van de vergunning over te gaan, wordt de vergunninghouder in de gelegenheid gesteld haar zienswijze naar voren te brengen.

Toezicht

24. De vergunninghouder geeft, overeenkomstig de Algemene wet bestuursrecht, alle medewerking aan de door de staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (of diens rechtsopvolger) aangewezen toezichthouder(s).

Looptijd/geldigheid

25. Voor zover deze vergunning betrekking heeft op werkzaamheden aan de waterkeringen in de aanlegfase, is zij geldig gedurende vijf jaar na de start van de feitelijke uitvoeringswerkzaamheden waarvan de regiodirecteur Zuid conform voorschrift 6 schriftelijk in kennis is gesteld. Voor zover deze vergunning betrekking heeft op het gebruik van de waterberging in de gebruiksfase, is zij geldig voor onbepaalde tijd.
26. Het niet naleven van de voorschriften van deze vergunning kan, naast eventuele strafvervolgning, intrekking van de vergunning tot gevolg hebben.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Zienswijzen

Op grond van artikel 3.32 Wro in samenhang met artikel 3.35 Wro wordt de ontwerpbeschikking met de daarop betrekking hebbende stukken gedurende zes weken ter inzage gelegd teneinde een ieder in de gelegenheid te stellen een zienswijze op het ontwerp naar voren te brengen.

De staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Bijlage: Inhoudelijke overwegingen

bijlage

Inhoudelijke overwegingen
Waterberging Volkerak-Zoommeer

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid
Keizersgracht 5
5611 GB Eindhoven
Postbus 6111
5600 HC Eindhoven
www.rijksoverheid.nl/eleni

T 070 - 888 32 80
F 070 - 888 32 90

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Bijlage nummer	1
Horend bij	ontwerp-besluit Nb-wet 1998
Datum	21 december 2011
Onze referentie	230213
Contactpersoon	

DE AANVRAAG

De vergunningaanvraag heeft betrekking op werkzaamheden ten behoeve van de noodzakelijke aanpassingen aan waterkeringen (dijken, dammen en kunstwerken) om het Krammer-Volkerak en Zoommeer als waterbergingsgebied te kunnen inzetten en het daadwerkelijke gebruik van het gebied als waterberging. Het Krammer-Volkerak en het Zoommeer zijn verbonden met een aantal andere Natura 2000-gebieden in de Delta. De ligging van deze Natura 2000-gebieden is weergegeven in figuur 3.1 op pagina 16 van de passende beoordeling.

Bij hoge waterstanden op zee gaan de Maeslantkering in de Nieuwe Waterweg en de Hartelkering in het Hartelkanaal dicht. Omdat onder deze omstandigheden ook de Haringvlietsluizen gesloten zijn, is het dan niet mogelijk om rivierwater vanuit het Benedenrivierengebied naar zee te spuien. Als deze situatie samenvalt met zeer hoge rivierafvoeren, kunnen de waterstanden in het Benedenrivierengebied tot een ongewenst hoog peil stijgen. De hoogte van deze waterstanden kunnen in een belangrijk deel van het Benedenrivierengebied worden beperkt door het Volkerak-Zoommeer op dat moment als tijdelijk waterbergingsgebied in te zetten.

Het gebruik van het Volkerak-Zoommeer als waterbergingsgebied is een maatregel die onderdeel uitmaakt van het Programma Ruimte voor de Rivier en is opgenomen in de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier deel 4 (ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2006). De maatregel is onderdeel van het Basispakket uit de PKB van ruim dertig maatregelen om het vereiste veiligheidsniveau van het boven- en benedenrivierengebied uiterlijk 2015 weer in overeenstemming te brengen met de maatgevende rivierafvoer van 16.000 m³/s bij Lobith en 3.800 m³/s bij Borgharen.

De waterberging wordt ingezet bij verwachte overschrijding van een waterpeil van NAP +2,60 meter bij Rak Noord op het Hollandsch Diep. Bij het inzetpeil van NAP +2,60 meter bij Rak Noord op het Hollandsch Diep is een maatgevende hoogwaterstand op het Volkerak-Zoommeer afgeleid van NAP +2,30 meter. Het water dat geborgen moet worden wordt ingelaten door de Volkeraksluizen. De waterstand op het Volkerak-Zoommeer (gemiddelde waterstand variërend van NAP +0,15 meter tot NAP -0,10 meter) zal in de hiervoor geschetste omstandigheden in ongeveer een etmaal het hoogste peil bereiken. De piek van

de maximale waterstand duurt circa 6 uur. Vervolgens wordt dit water – nadat de stormvloedkeringen weer open zijn en de waterstanden dat toelaten – (terug)gespuid naar het Hollandsch Diep, Oosterschelde en Westerschelde. Zodra het terugspuien naar het Hollandsch Diep en het afvoeren van water naar de Oosterschelde en Westerschelde begint, zullen de waterstanden in ongeveer 4 etmalen dalen tot de laagst haalbare waterstanden zoals passend binnen het normale peilregime.

Uit een onderzoek naar de hydraulische effectiviteit van de waterberging blijkt dat de vereiste daling van het maatgevend hoogwater in de zoete situatie alleen wordt gehaald, wanneer ook één dag wordt voorgespuid. Voor de bepaling van de effecten op natuur wordt uitgegaan van inzet van de waterberging in de winterperiode (1 oktober – 31 maart) met een inzetfrequentie van 1/250 per jaar (worst case benadering). Bij deze inzetfrequentie wordt voor het voorspuien uitgegaan van een frequentie van 1/20 per jaar.

Om de waterberging veilig te kunnen inzetten dienen op een aantal locaties rondom het Volkerak-Zoommeer waterkeringen (dijken, dammen en kunstwerken) te worden aangepast. Over een dijk lengte van in totaal circa 20 kilometer, verspreid over verschillende trajecten, wordt de bekleding van de dijken verbeterd en over een lengte van circa 1 kilometer wordt de binnenwaartse stabiliteit versterkt. Paragraaf 5.2.1 van de bij de aanvraag gevoegde passende beoordeling bevat een overzicht en beschrijving van de aanpassingen aan de dijken en dammen. Op enkele plaatsen zijn aanpassingen aan kunstwerken nodig. Deze zijn beschreven in paragraaf 5.2.3 van de passende beoordeling. De werkzaamheden aan de waterkeringen worden overdag uitgevoerd en alle dijkwerkzaamheden worden vanaf de dijk uitgevoerd.

Voor een uitgebreidere beschrijving van de voorgenomen activiteiten wordt korthedshalve verwezen naar de aanvraag.

WETTELIJK KADER

Beschermde natuurmonumenten

Artikel 60 van de Nb-wet 1998 bepaalt dat besluiten welke genomen zijn op basis van de Nb-wet '67 gelden als besluiten welke genomen zijn op basis van artikel 10 van de Nb-wet 1998 (besluiten ter aanwijzing van beschermde natuurmonumenten).

Op grond van artikel 10, lid 1, van de Nb-wet 1998 kan de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (hierna: EL&I) bij besluit een natuurmonument aanwijzen als beschermd natuurmonument.

Op grond van artikel 10a, lid 1, van de Nb-wet 1998 kan de minister van EL&I gebieden aanwijzen ter uitvoering van Vogel- en Habitatrichtlijn. Lid 3 van dit artikel stelt dat de instandhoudingsdoelstelling van deze gebieden, mede betrekking kan hebben op doelstellingen ten aanzien van behoud, het herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied, anders dan vereist ingevolge de Vogel- en Habitatrichtlijn.

Artikel 15a, lid 2, van de Nb-wet 1998 stelt dat een besluit houdende aanwijzing van een natuurmonument als beschermd natuurmonument onder de Nb-wet 1998 vervalt met ingang van het tijdstip waarop doch slechts voor zover dat beschermd natuurmonument deel uitmaakt van een Natura 2000-gebied. Indien met toepassing van het tweede lid van artikel 15a een besluit houdende de aanwijzing van een natuurmonument als beschermd natuurmonument geheel of gedeeltelijk is vervallen, heeft de instandhoudingsdoelstelling voor het op grond van artikel 10a, eerste lid, aangewezen gebied mede betrekking op de doelstellingen ten

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

aanzien van het behoud, herstel en de ontwikkeling van het natuurschoon of de natuurwetenschappelijke betekenis van het gebied zoals bepaald in het vervallen besluit.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Natura 2000-gebieden

Artikel 19d, lid 1, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat het verboden is zonder vergunning, of in strijd met aan een dergelijke vergunning verbonden voorschriften of beperkingen, projecten of andere handelingen te realiseren c.q. te verrichten die, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, met uitzondering van de doelstellingen, bedoeld in artikel 10a, derde lid, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het gebied is aangewezen. Zodanige projecten of andere handelingen zijn in ieder geval projecten of handelingen die de natuurlijk kenmerken van het desbetreffende gebied kunnen aantasten.

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Op grond van artikel 19e van de Nb-wet 1998 dient bij het verlenen van een vergunning op basis van artikel 19d, lid 1, van de Nb-wet 1998 rekening te worden gehouden met:

- de gevolgen die een project of andere handeling, waarop de vergunningaanvraag betrekking heeft, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, met uitzondering van de doelstellingen, bedoeld in artikel 10a, derde lid, kan hebben voor een op grond van artikel 10a, lid 1, van de Nb-wet 1998 aangewezen gebied of het gebied waarvan de aanwijzing als zodanig in overweging is genomen als bedoeld in artikel 12, lid 3, van de Nb-wet 1998;
- met een op grond van artikel 19a of artikel 19b, van de Nb-wet 1998, vastgesteld beheerplan, en
- vereisten op economisch, sociaal en cultureel gebied, alsmede regionale en lokale bijzonderheden.

Artikel 19ia van de Nb-wet 1998 bepaalt dat ingeval de instandhoudingsdoelstelling voor een Natura 2000-gebied mede betrekking heeft op doelstellingen als bedoeld in artikel 10a, derde lid, artikel 16, eerste tot en met zesde lid, van overeenkomstige toepassing is op handelingen die schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis van het Natura 2000-gebied anders dan vereist ingevolge de Vogel- en Habitatrichtlijn, bedoeld in artikel 10a, tweede lid, of voor dieren en planten in dat gebied, of die het gebied ontsieren. Ingeval bovenstaande van toepassing is, geldt een aanvraag van een vergunning als bedoeld in artikel 19d, eerste lid, tevens als een aanvraag van een vergunning als bedoeld in artikel 16, eerste lid, in samenhang met artikel 19ia, eerste lid.

Artikel 19f, eerste lid, van de Nb-wet 1998 bepaalt dat voor projecten waarover Gedeputeerde Staten c.q. de minister van EL&I een besluit op een aanvraag voor een vergunning als bedoeld in artikel 19d, eerste lid, nemen, en die niet direct verband houden met of nodig zijn voor het beheer van een Natura 2000-gebied, maar die afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of plannen significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied, de initiatiefnemer alvorens Gedeputeerde Staten c.q. de minister van EL&I een besluit nemen, een passende beoordeling maakt van de gevolgen voor het gebied waarbij rekening wordt gehouden met de instandhoudingsdoelstelling van dat gebied.

VERGUNNINGPLICHT

De aangevraagde activiteiten vinden plaats in dan wel nabij de Natura 2000-gebieden Krammer-Volkerak, Zoommeer, Markiezaat, Oosterschelde, Westerschelde & Saeftinghe en Hollands Diep. De gebieden Krammer-Volkerak, Zoommeer-Eendracht, Oosterschelde-binnendijks, Oosterschelde-buitendijks, Verdronken Land van Saeftinghe, Markiezaatsmeer-Zuid en Ventjagersplaat ten noorden van de Hellegatsdam zijn ook onder de Nb-wet '67 aangewezen als beschermd- en/of staatsnatuurmonument.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Ik stel vast dat de aangevraagde activiteiten mogelijk de natuurlijke waarden en kenmerken van de bovengenoemde beschermde gebieden kunnen aantasten. Om die reden ben ik van mening dat de voorgenomen activiteiten als vergunningplichtig onder de Nb-wet 1998 dienen te worden aangemerkt.

PASSENDE BEOORDELING

Beheerplan

In dit geval kan vastgesteld worden dat ten aanzien van de voorgenomen activiteiten, op het moment van besluitvorming, geen beletsel voortvloeit uit enig beheerplan op basis van de Nb-wet 1998.

Geen beheer, project

De voorgenomen activiteiten vormen een project dat geen direct verband heeft met of nodig is voor het beheer van de betrokken Natura 2000-gebieden. De voorgenomen activiteiten zijn voorts nog niet eerder beoordeeld in het kader van de Nb-wet 1998.

Mogelijk significante gevolgen

Op grond van artikel 19f, lid 1, van de Nb-wet 1998 in combinatie met artikel 19g, lid 1, van de Nb-wet 1998 dient een passende beoordeling aangeleverd te worden door de initiatiefnemer. Het Europese Hof van Justitie heeft in haar uitspraak van 7 september 2004 aangegeven dat een passende beoordeling slechts dan achterwege kan worden gelaten indien op grond van objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat uitvoering van de werkzaamheden afzonderlijk of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor dat gebied.

In dit geval kunnen dergelijke gevolgen niet bij voorbaat uitgesloten worden. Ik concludeer dat een passende beoordeling vereist is. Bij de aanvraag is de "Passende Beoordeling Project Waterberging Volkerak-Zoommeer – Beoordeling natuureffecten i.h.k.v. de Nbw 1998 (november 2011 definitief)" (hierna: de passende beoordeling) gevoegd.

De gevraagde vergunning kan slechts verleend worden, indien ik mij ervan heb kunnen verzekeren dat de beschermde waarden van de desbetreffende gebieden niet aangetast zullen worden.

BETROKKEN BESCHERMDE GEBIEDEN

Algemeen

De werkzaamheden aan de waterkeringen in de aanlegfase en het gebruik van de waterberging in de gebruiksfase kunnen, zoals blijkt uit de passende beoordeling, effecten hebben op de volgende Natura 2000-gebieden:

- Krammer-Volkerak;
- Zoommeer;
- Markiezaat;
- Oosterschelde;
- Westerschelde & Saeftinghe;

- Hollands Diep;
- en de volgende beschermde natuurmonumenten:
- Krammer-Volkerak;
  - Zoommeer-Eendracht;
  - Oosterschelde-binnendijks;
  - Oosterschelde-buitendijks;
  - Verdronken Land van Saeftinghe;
  - Markiezaatsmeer-Zuid;
  - Ventjagersplaat ten noorden van de Hellegatsdam.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Per gebied

Het Krammer-Volkerak is een gebied dat krachtens de Richtlijn inzake het behoud van de vogelstand (79/409 EEG: hierna te noemen de Vogelrichtlijn) bij besluit van 18 juli 1995 (No. N. 955811) is aangewezen als Speciale Beschermingszone. Het gebied is voorts bij de Europese Commissie aangemeld als Habitatrichtlijngebied. Op 19 mei 2003 heeft Nederland de Europese Commissie een lijst van 141 Habitatrichtlijngebieden aangeboden. Op 8 december 2004 heeft de Commissie bekend gemaakt dat zij deze lijst heeft vastgesteld. Het gebied 'Krammer-Volkerak' is tevens onder de Nb-wet '67 bij besluit van 2 augustus 1988 (No. NMF/N 88-8147) respectievelijk 2 november 1988 (No. NMF/N 88-9828) aangewezen als beschermd- en staatsnatuurmonument. Het natuurmonument valt geheel binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied.

Zoommeer is een gebied dat krachtens de Vogelrichtlijn bij besluit van 24 maart 2000 (N/2000/335) is aangewezen als Speciale Beschermingszone. Het gebied 'Zoommeer-Eendracht' is tevens onder de Nb-wet '67 bij besluit van 22 maart 1989 (No. NMF/N88-10103) aangewezen als staatsnatuurmonument. Het natuurmonument valt deels binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied en deels daarbuiten (Schorren van de Eendracht).

Markiezaat is op 30 december 2010 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. Het gebied 'Markiezaatsmeer-Zuid' is tevens onder de Nb-wet '67 bij besluit van 20 september 1982 (Nr. NLB/GS/GA-52397) en 14 oktober 1985 (No. NMF/N-3564) aangewezen als beschermd- en staatsnatuurmonument. Het voormalig natuurmonument valt geheel binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied.

De Oosterschelde is op 23 december 2009 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. De gebieden 'Oosterschelde-binnendijks' en 'Oosterschelde-buitendijks' zijn tevens onder de Nb-wet '67 bij besluiten van 23 mei 1990 (NMF-90-6206 en NMF-90-6207) respectievelijk 20 december 1990 (NMF-90-9085 en NMF90-9086) aangewezen als beschermde- en staatsnatuurmonumenten. De voormalige natuurmonumenten vallen geheel binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied.

Het gebied Westerschelde & Saeftinghe is op 23 december 2009 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. Het gebied 'Verdronken Land van Saeftinghe' is tevens onder de Nb-wet '67 bij besluit van 26 april 1976 (N.L.B./N 19520) en 11 juni 1976 (nr. NLB/N-21610) aangewezen als staats- en beschermd natuurmonument. Het voormalig natuurmonument valt geheel binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied.

Het Hollands Diep is op 8 januari 2007 in ontwerp aangewezen als Natura 2000-gebied.

De Ventjagersplaat ten noorden van de Hellegatsdam is onder de Nb-wet '67 bij besluit van 31 december 1980 (Nr. NLB/N-43602) aangewezen als beschermd natuurmonument.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

De diverse kwalificerende waarden van de betrokken Natura 2000-gebieden evenals de wezenlijke kenmerken en waarden van de natuurmonumenten zijn te raadplegen via www.rijksoverheid.nl ('Onderwerpen' > 'Landbouw, natuur en voedsel' > 'Natuur' > 'Natura 2000').

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

BELEID

Nota Ruimte (en Ontwerp Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte)

In de Nota Ruimte zijn de uitgangspunten voor de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland vastgelegd en worden inrichtingsvraagstukken voor de periode tot 2020 met een doorkijk naar 2030 aan de orde gesteld. In de nota worden de hoofdlijnen van beleid aangegeven, waarbij de ruimtelijke hoofdstructuur van Nederland (RHS) een belangrijke rol speelt. In zijn algemeenheid is het ruimtelijk beleid voor de VHR-, Nb-wet- en EHS- gebieden gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied. De wezenlijke kenmerken en waarden zijn de actuele en potentiële waarden, gebaseerd op de natuurdoelen voor het gebied. Het gaat daarbij om: de bij het gebied behorende natuurdoelen en -kwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, de waterhuishouding, de kwaliteit van bodem, water en lucht, rust, stilte, donkerte en openheid, de landschapsstructuur en de belevingswaarde. Tevens is borging van veiligheid tegen overstromingen, het voorkomen van wateroverlast en watertekorten en het verbeteren van water- en bodemkwaliteit van groot belang. Het Rijk heeft daarbij speciale aandacht voor het hoofdwatersysteem, de EHS (inclusief robuuste ecologische verbindingen) en de N2000-gebieden. Preventie is de primaire pijler bij de bescherming tegen overstromingen, het beperken van de gevolgen van een overstroming door keuzes in de ruimtelijke planning en het op orde krijgen en houden van de rampenbeheersing (meerlaagse veiligheid). Voor borging van veiligheid tegen overstromingen geeft de Planologische Kernbeslissing Ruimte voor de Rivier invulling aan de Nota Ruimte en vormt de basis voor het project Waterberging Volkerak-Zoommeer.

PKB Ruimte voor de Rivier

De PKB Ruimte voor de Rivier beoogt meer ruimte voor het water te geven om het rivierengebied beter te beschermen tegen overstromingen. Op 19 december 2006 is de PKB Ruimte voor de Rivier door de Eerste Kamer vastgesteld en is op 25 januari 2007 in werking getreden. In de PKB is een pakket rivierverruimende maatregelen opgenomen waarmee de veiligheid van de Rijntakken en het bedijkte deel van de Maas uiterlijk in 2015 in overeenstemming is gebracht met het vereiste veiligheidsniveau. Deze maatregelen bestaan bijvoorbeeld uit het verbreden of verdiepen van de rivier, het verwijderen van obstakels of het landinwaarts verleggen van dijken. Behalve aan het verbeteren van de veiligheid moeten deze maatregelen ook bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van het rivierengebied. Eén van de vastgestelde maatregelen is waterberging op het Volkerak-Zoommeer.

Nationaal Waterplan

Het Nationaal Waterplan (2009-2015) omvat het rijksbeleid op het gebied van water en is de opvolger van de Vierde Nota Waterhuishouding. De volgende onderwerpen uit het Nationaal Waterplan zijn relevant voor het project Waterberging Volkerak-Zoommeer.

Verandering van het klimaat vergroot de dreiging van het water. Daarnaast zijn de te beschermen waarden de afgelopen decennia sterk toegenomen. Het kabinet kiest voor een duurzaam waterveiligheidsbeleid door in te zetten op 'meerlaagsveiligheid'. Deze benadering werkt in drie 'lagen' aan onze bescherming, waarbij preventieve maatregelen om een overstromingsramp zoveel mogelijk te voorkomen de belangrijkste pijler is én blijft.

Naar aanleiding van het advies van de tweede Deltacommissie (2008) is een Deltaprogramma gestart waarvan het nationaal Waterplan de eerste uitwerking geeft. Ten aanzien van het deelprogramma voor de Zuidwestelijke Delta geldt dat de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer uiterlijk in 2015 wordt voltooid zoals opgenomen in de PKB Ruimte voor de Rivier.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

BEOORDELING EFFECTEN

Algemeen

De bij de aanvraag gevoegde passende beoordeling biedt de grondslag voor de (nadere) vaststelling van de aard en omvang van de effecten (mede gelet op de eventuele cumulatie van effecten) en de wijze waarop in mitigatie is voorzien.

In de passende beoordeling zijn de effecten per gebied getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen uit de betrokken (ontwerp)aanwijzingsbesluiten. In het onderstaande volgt mijn beoordeling van de effectenanalyse zoals neergelegd in de passende beoordeling.

Afbakening van de beïnvloedingsgebieden

Naast de effecten ter plaatse van en in de nabijheid van de werkzaamheden aan de waterkeringen in de aanlegfase en het gebruik van de waterberging in de gebruiksfase, in Krammer-Volkerak en Zoommeer, zijn ook effecten op grotere afstand, in omliggende Natura 2000-gebieden, mogelijk. Dit heeft ertoe geleid dat voor de volgende Natura 2000-gebieden, die effecten zouden kunnen ondervinden van de aangevraagde activiteiten, een passende beoordeling is uitgevoerd:

- Krammer-Volkerak
- Zoommeer
- Markiezaat
- Oosterschelde
- Westerschelde & Saeftinghe
- Hollands Diep

Mede in het licht van de uiteindelijke resultaten van de passende beoordeling ben ik van oordeel dat de afbakening van gebieden die beïnvloed zouden kunnen worden door de aangevraagde activiteiten op een juiste wijze heeft plaatsgevonden en dat de beoordeling in zoverre genoegzaam is uitgevoerd.

Afbakening van de effecten

Voor elk van de hiervoor genoemde Natura 2000-gebieden is geïnventariseerd welke in redelijkheid denkbare typen effecten onderzocht moeten worden. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen tijdelijke en permanente effecten als gevolg van de werkzaamheden aan de waterkeringen in de aanlegfase en het gebruik van de waterberging in de gebruiksfase. Deze afbakening van de effecten is voor Krammer-Volkerak en Zoommeer uitvoerig besproken in paragraaf 7.1 van de passende beoordeling en weergegeven in tabel 7.1.

Daarin benoemde mogelijke effecten van de aanpassingen aan de waterkeringen en kunstwerken (aanlegfase) en de inzet van de waterberging (gebruiksfase) op beschermde natuurwaarden van de Natura 2000-gebieden Krammer-Volkerak en Zoommeer zijn:

- Permanente effecten in de vorm van:

- oppervlakteverlies habitattypen en leefgebieden; en
- verstoring recreatie (verstoring door toename van bewegingen op dijken door fietsers en wandelaars).
- Tijdelijke effecten in de vorm van:
  - beschadiging van habitattypen en leefgebieden als gevolg van het uitvoeren van werkzaamheden;
  - verstoring door geluid, trillingen en mechanische effecten en optische verstoring;
  - verstoring door licht;
  - stijging van het waterpeil bij inzet van de waterberging;
  - verandering in nutriëntengehalten oppervlaktewater; (vermesting/verzuring);
  - verandering in doorzicht oppervlaktewater;
  - verandering in gehalten verontreinigende stoffen in oppervlaktewater, en (water)bodem;
  - verandering in gehalten slib; en
  - daling waterpeil bij voorspuien.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Aangezien het Volkerak-Zoommeer momenteel zoet is en het te bergen water eveneens zoet is, treedt er geen merkbare verandering in chloriniteit op. Effecten op beschermde natuurwaarden in Krammer-Volkerak en Zoommeer door verandering in het zoutgehalte als gevolg van de inzet van de waterberging zijn daarom uit te sluiten.

Voor de omliggende Natura 2000-gebieden Oosterschelde, Westerschelde & Saeftinghe, Hollands Diep en Markiezaat zijn de relevante effecten weergegeven in tabel 8.1 van de passende beoordeling.

Voor Oosterschelde betreft het tijdelijke effecten in de vorm van:

- verstoring door geluid, trillingen en mechanische effecten en optische verstoring; en
- verandering van het waterpeil, afname van het zoutgehalte en verandering in waterkwaliteit als gevolg van het afvoeren van geborgen water en voorspuien.

Voor Westerschelde & Saeftinghe betreft het tijdelijke effecten in de vorm van verandering van het waterpeil, afname van het zoutgehalte en verandering in waterkwaliteit als gevolg van het afvoeren van geborgen water en voorspuien.

Voor Hollands Diep gaat het om tijdelijke effecten als gevolg van het afvoeren van geborgen water.

Voor Markiezaat betreft het permanente effecten in de vorm van verstoring door toename van bewegingen op dijken door fietsers en wandelaars en tijdelijke effecten in de vorm van verstoring door geluid, trillingen en mechanische effecten en optische verstoring.

De beoordeling van de effecten in de passende beoordeling

Om te beoordelen of het Project Waterberging met bijbehorende aanpassingen van de waterkeringen mogelijk significante gevolgen kan hebben, is per soort en habitatype gekeken naar de huidige verspreiding aan de hand van de plaats en periode van voorkomen, de gevoeligheid voor de verwachte effecten en de autonome trends in voorkomen. Vervolgens zijn de voorgenomen activiteiten en de daaruit voortvloeiende veranderingen in het milieu geconfronteerd met de bovengenoemde kenmerken. Daaruit komt het te verwachten effect voor de betreffende soorten en habitattypen naar voren en de mate waarin de betekenis van het plangebied voor deze soorten verandert als gevolg van de voorgenomen

activiteiten. Alle relevante effecten zijn onderzocht voor de aangewezen habitattypen en soorten.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Effecten die niet direct als nul of verwaarloosbaar kunnen worden gekenschetst zijn beoordeeld in het licht van de vraag of er al dan niet sprake is van significant negatieve effecten. Hierbij zijn de regels van de Leidraad bepaling significantie (Steunpunt Natura 2000, 2010) als kader gebruikt.

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Naar mijn oordeel is, mede gelet op de instandhoudingsdoelstellingen voor de betrokken Natura 2000-gebieden, met de effecten zoals in hoofdstuk 7 en 8 van de passende beoordeling zijn aangegeven een volledig inzicht gegeven in de mogelijke effecten die in bovenvermelde beïnvloedingsgebieden zijn te verwachten als gevolg van de werkzaamheden aan de waterkeringen in de aanlegfase en het gebruik van de waterberging in de gebruiksfase, zoals deze zijn aangevraagd. De passende beoordeling is dan ook genoegzaam uitgevoerd en biedt de noodzakelijke basis voor de in artikel 19g, lid 1, van de Nb-wet 1998 genoemde verzekering.

Ecologie

Krammer-Volkerak en Zoommeer

In tabel 3.1, 3.2 en 3.3 zijn de habitattypen- en soorten en de vogelsoorten opgenomen waarvoor de Natura 2000-gebieden Krammer-Volkerak en Zoommeer zijn aangewezen dan wel aangemeld. Aangezien het Krammer-Volkerak en het Zoommeer samen één watersysteem vormen, worden de effecten op Krammer-Volkerak en Zoommeer hierna zoveel mogelijk in samenhang gezien. Ten aanzien van de hiervoor genoemde relevante effecten op deze gebieden kan het volgende worden opgemerkt.

Oppervlakteverlies habitattypen en leefgebieden

Om inzet van de waterberging mogelijk te maken moet er in en om het Volkerak-Zoommeer op een aantal trajecten de buitenwaartse bekleding vervangen worden en worden er aanpassingen gedaan aan drie kunstwerken (Manderssluis, Keersluis Ooltgensplaat en Keersluis Oude Tonge). Verder wordt er ter hoogte van km 5,6 – 13,95 en km 15,2 – 15,75 en op het traject km 33 – 34,9 buitendijks een berm gecreëerd voor de aanleg van een onderhoudspad. De ruimte voor deze onderhoudspaden wordt binnen het huidige dijkprofiel gevonden. Alle dijkwerkzaamheden worden vanaf de dijk uitgevoerd. In de voet van het dijktraject (km 8,35 - 13,95 en km 15,2 - 15,75) bij de Dintelse Gorzen zal nieuw stortsteen gestort worden. Hierdoor verdwijnt een vijf meter brede strook gras en ruigte die fungeert als foerageergebied voor ganzen. Aangezien de oppervlakte van dit foerageergebied zeer klein is in verhouding tot het totale beschikbare foerageergebied voor ganzen binnen het Krammer-Volkerak en gelet op verspreidingsgegevens, trends en draagkracht van het gebied is van een significant negatief effect geen sprake.

Langs de zuidelijke oever van het eiland Tholen (km 71 - 75) wordt de begroeiing op de dijk verwijderd; dit heeft geen gevolgen voor het leefgebied van beschermde soorten. Voor noordse woelmuis geldt dat er door de aanpassingen van de dijken en kunstwerken rond het Krammer-Volkerak geen leefgebied verdwijnt. Ook oppervlakteverlies van habitattypen is niet aan de orde. Het aanpassen van de bekleding van de dijken rondom het Zoommeer leidt evenmin tot permanent verlies van geschikt leefgebied voor beschermde soorten.

Permanente verstoring door toename recreatie

De nieuw aan te leggen onderhoudspaden op de trajecten km 5,6 – 13,95; km 15,2 – 15,75; km 24,05 – 26,50 en km 33,0 – 34,9 bieden potentiële mogelijkheden voor recreatief medegebruik. Onderhoudspaden langs dijken kunnen als gevolg van het ter zake door de Waterschappen toegepaste openstellingsbeleid voor recreatief medegebruik (wandelen, fietsen) feitelijk worden benut. Dat betekent dat er in de toekomst (na 2015, nadat de aanpassingen aan waterkeringen zijn gerealiseerd) sprake zou kunnen zijn van toename van dit medegebruik door groei van de bevolking. De effecten van dit recreatief medegebruik zijn in de passende beoordeling onderzocht. De initiatiefnemer heeft echter aangegeven, dat er in het kader van het project Waterberging Volkerak-Zoommeer geen besluiten worden genomen over de toegankelijkheid van deze onderhoudspaden voor recreatief medegebruik. Ik laat dit aspect daarom in het kader van de voorliggende aanvraag verder buiten beschouwing.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Beschadiging habitattypen en leefgebieden

Op verschillende dijktrajecten langs het Krammer-Volkerak en het Zoommeer wordt bekleding vervangen, aangebracht of gerepareerd en worden op enkele stukken kleine buitenwaartse bermten gerealiseerd. Omdat alle dijkwerkzaamheden vanaf de dijk worden uitgevoerd, worden habitattypen en leefgebieden van soorten in Krammer-Volkerak en leefgebieden van vogels in Zoommeer ontzien. Wanneer bij de aanpassingen aan de Keersluis Ooltgensplaat en Keersluis Oude Tonge dammen worden geslagen en het binnenliggende gebied wordt drooggepompt, kan dit leiden tot een tijdelijke vermindering van de kwaliteit van het leefgebied van vogels door het verdwijnen van eventueel aanwezige voedselbronnen (schelpdieren/waterplanten). Dit effect is echter te verwaarlozen, gezien het geringe aangetaste gebied, de zeer beperkte ecologische betekenis van de locaties en het feit dat het gebied na de werkzaamheden weer in oorspronkelijke staat wordt teruggebracht, waardoor herstel van het aquatisch systeem optreedt.

Tijdelijke verstoring door werkzaamheden

Uit paragraaf 7.2.1.2 van de passende beoordeling blijkt dat verstoringseffecten op habitattypen binnen Krammer-Volkerak niet worden verwacht.

Tijdens de werkzaamheden aan de Keersluis Oude Tonge (aanpassingen sluisdeuren) kan de noordse woelmuis tijdelijk worden verstoord. Omdat deze werkzaamheden buiten de periode maart tot en met augustus (voortplantingsseizoen) worden uitgevoerd en de effecten zeer tijdelijk zijn, worden de versturende effecten aanzienlijk verzacht en zijn deze zeker niet significant.

In het Krammer-Volkerak en Zoommeer zijn op verschillende trajecten aanpassingen aan de dijken/dammen nodig (zie paragraaf 5.2.1 van de passende beoordeling). De binnendijkse werkzaamheden vinden nabij de Eendracht plaats en zorgen niet voor verstoring van beschermde waarden van Krammer-Volkerak of Zoommeer. Het vervangen van buitenwaartse bekleding leidt wel tot verstoring. Het aanpassen van de Keersluis Ooltgensplaat en de Keersluis Oude Tonge zorgt ook voor tijdelijke verstoring van natuurwaarden ter plaatse.

Om negatieve effecten op de aangewezen vogelsoorten en noordse woelmuis zoveel mogelijk te voorkomen wordt een pakket mitigerende maatregelen uitgevoerd. Het buitendijks aanpassen van de dijken op trajecten km 5,6 – 13,95 en 15,20 – 15,75 ter hoogte van de Dintelse Gorzen/Slikken van de Heen-Oost en het aanpassen van de sluisdeuren van de Keersluis Oude Tonge en Keersluis

Ooltgensplaat wordt zoveel mogelijk gefaseerd uitgevoerd (niet op meer dan twee locaties tegelijk werken, maar verspreid over verschillende jaren en bij voorkeur niet in het winterseizoen), zodat er voldoende geschikt rust- en foerageergebied beschikbaar blijft voor de aangewezen soorten van Krammer-Volkerak. Bij de werkzaamheden aan de Keersluis Oude Tonge wordt rekening gehouden met het voortplantingsseizoen van de noordse woelmuis door deze werkzaamheden buiten de periode maart tot en met augustus uit te voeren. Ten behoeve van de broedvogel kluut worden de werkzaamheden aan de Keersluis Ooltgensplaat niet gedurende de periode mei tot en met augustus (broedseizoen) uitgevoerd. De werkzaamheden aan de dijken op trajecten km 33 – 36,15; km 38,3 – 38,7; km 39,4 – 41; km 42,10 – 43,7 en km 71 – 75 worden eveneens gefaseerd uitgevoerd door niet op alle locaties tegelijk werkzaamheden uit te voeren, maar verspreid over verschillende jaren en bij voorkeur niet in het winterseizoen. Hierdoor blijft voldoende geschikt rust- en foerageergebied beschikbaar voor de aangewezen soorten van Zoommeer. Om de uitvoering van het voorgestelde pakket mitigerende maatregelen te borgen, heb ik de verschillende mitigerende maatregelen als voorschriften aan de vergunning verbonden.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Stijging waterpeil

Negatieve effecten op beschermde natuurwaarden door stijging van het waterpeil als gevolg van inzet van de waterberging zullen beperkt zijn tot de noordse woelmuis. Negatieve effecten op habitattypen zijn, gezien de korte duur en het feit dat de waterberging vooral buiten het groei- en bloeiseizoen zal worden ingezet, te verwaarlozen. Negatieve effecten op vogelsoorten zijn evenmin te verwachten.

Wanneer de waterberging wordt ingezet, zal een deel van de binnen Krammer-Volkerak aanwezige populatie noordse woelmuis verdrinken of sterven door predatie of verkeer, een deel zal op de dijken of binnendijks overleven en een deel zal buitendijks op enkele plekken die droog blijven overleven. Verwacht wordt dat een klein deel van de populatie de waterberging zal overleven. De noordse woelmuis is een pioniersoort die geschikt habitat snel kan (her)koloniseren. Om te voorkomen dat bij waterberging in zogenoemde slechte muizenjaren de populatieomvang onvoldoende herstelt, worden maatregelen getroffen om de populatie noordse woelmuis robuuster te maken. Met deskundigen op het gebied van de noordse woelmuis zijn de onderstaande dynamische (beheer)maatregelen benoemd, waarvan wordt verwacht dat ze leiden tot een robuustere populatie. Welk type beheer waar het meest geschikt is hangt af van de terreinomstandigheden ter plaatse. Het beheer van de buitendijkse gebieden waar de soort voorkomt (aan de Flakkeese oever van de Hellegatsplaten, Krammerse Slikken en langs de Philipsdam ten zuiden van de Plaat van de Vliet) wordt aangepast door één of meer van onderstaande maatregelen:

- maaibeheer in plaats van begrazing, bijvoorbeeld in de vorm van mozaïekbeheer;
- verwijderen van houtige gewassen en tegengaan van opslag opnemen in het beheer van potentieel noordse woelmuis biotoop;
- plaatsen van veekerende rasters op de buitendijkse slikken dwars op de dijk van open water tot de dijk; en
- uit begrazing halen van een strook buitendijks gebied langs de teen van de dijk door het minimaal 10 meter naar buiten te verplaatsen van het veekerend raster.

Om de uitvoering van deze mitigerende maatregelen te borgen, heb ik deze als voorschrift aan de vergunning verbonden. Weliswaar is zowel de omvang van de afname van de populatie na waterberging als het tempo van herkolonisatie niet exact vast te stellen, maar verwacht mag worden dat de populatie noordse woelmuis na een hoogwatergebeurtenis een vergelijkbare verspreiding in ruimte

en tijd binnen het Krammer-Volkerak zal laten zien als voor de hoogwatergebeurtenis en het niveau van het langjarig gemiddelde opnieuw bereikt.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Geconcludeerd kan dan ook worden dat het project Waterberging weliswaar negatieve effecten heeft op de noordse woelmuis, maar dat deze niet significant zijn, gezien de op de veerkacht van de soort gebaseerde verwachting dat de populatie van de soort na afloop van een dergelijke incidentele gebeurtenis weer op peil komt. De waterberging beïnvloedt de geschiktheid van het leefgebied van de soort niet en met het nemen van mitigerende maatregelen worden condities gecreëerd voor een betere leefgebiedskwaliteit (en daarmee een robuustere uitgangssituatie) en snellere herkolonisatie.

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Verstoring door licht

De werkzaamheden worden overdag uitgevoerd; de werklocaties behoeven niet te worden bijgelicht met kunstlicht, waardoor negatieve effecten op beschermde natuurwaarden als gevolg van toename van lichtemissies zijn uit te sluiten.

Verandering in nutriëntengehalten oppervlaktewater (vermesting/verzuring)

De stikstofbelasting van het Volkerak-Zoommeer neemt tijdelijk iets af als gevolg van de inzet van de waterberging. De afname van het stikstofgehalte en de beperkte toename van het fosfaatgehalte heeft echter geen merkbare gevolgen voor de natuurwaarden. Effecten van wijziging van nutriëntengehalten op de beschermde waarden kunnen daarom worden uitgesloten.

Verandering in doorzicht oppervlaktewater

Een vermindering van doorzicht kan effecten hebben op waterplanten en vissen en vogels die op zicht jagen, maar deze zijn blijkens paragraaf 7.1.2 van de passende beoordeling gelet op de tijdelijke aard van de effecten te verwaarlozen.

Verandering in gehalten verontreinigende stoffen in oppervlaktewater en (water)bodem

Als gevolg van de waterberging zullen concentraties verontreinigende stoffen in het oppervlaktewater van het Volkerak-Zoommeer toenemen. Dit kan tijdelijk negatieve (directe en indirecte) effecten hebben op vogels, onder andere door accumulatie in voedsel. Het effect van de verontreinigende stoffen is echter tijdelijk en klein, aangezien de huidige concentraties verontreinigende stoffen in het aanvoerende water niet bijzonder hoog zijn en deze na inzet van de waterberging door verdunning en afbraak snel afnemen. Meetbare veranderingen in de langjarige gemiddelden van de populaties van vogels in Krammer-Volkerak en Zoommeer zullen niet optreden; effecten op vogels zijn dan ook verwaarloosbaar. Effecten op soorten die uitsluitend op de buitendijkse gebieden voorkomen (noordse woelmuis) zijn uit te sluiten, omdat de effecten van de stoffen daar niet merkbaar zijn. Effecten op habitattypen zijn eveneens uit te sluiten, omdat er geen kenmerkende vegetatie verdwijnt of concurrentieverhoudingen veranderen.

Verandering in gehalten slib

Tijdens waterberging komt naar schatting een hoeveelheid van 27 miljoen kilogram slib vanuit het Hollandsch Diep het Volkerak-Zoommeer binnen. Omdat het effect zich vooral buiten het groeiseizoen zal voordoen, zullen waterplanten en ook driehoeksmosselen hiervan geen problemen ondervinden. De geringe aanvulling van de toplaag van de bodem is qua ecologisch effect verwaarloosbaar. Er zal ook enige depositie van slib op de buitendijkse gebieden plaatsvinden gedurende de tijd dat deze onder water staan. De aanwezige natuurwaarden zullen hiervan echter geen nadelen ondervinden.

Daling waterpeil bij voorspuien

Wanneer wordt voorgespuid daalt het waterpeil op het Volkerak-Zoommeer 20 centimeter gedurende één dag, waardoor een klein deel van de oeverzone in het winterhalfjaar droog komt te liggen. Van negatieve effecten op natuurwaarden van Krammer-Volkerak en Zoommeer is gezien de beperkte duur van het effect evenwel geen sprake.

Conclusie

Uit de bovenstaande analyse blijkt dat als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden, zoals deze zijn aangevraagd, en de inzet van de waterberging geen significant negatieve effecten op de natuurlijke kenmerken van de Natura 2000-gebieden Krammer-Volkerak en Zoommeer zijn te verwachten. Geconcludeerd kan daarom worden dat de instandhoudingsdoelstellingen zoals deze voor Krammer-Volkerak en Zoommeer zijn geformuleerd niet in gevaar worden gebracht door de voorgenomen activiteiten. De resterende tijdelijke effecten acht ik, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, aanvaardbaar.

Oosterschelde

In tabel 3.4 van de passende beoordeling zijn de habitattypen- en soorten en de vogelsoorten van het Natura 2000-gebied Oosterschelde opgenomen, met de daarbij behorende instandhoudingsdoelstellingen. Ten aanzien van de relevante effecten op dit gebied kan het volgende worden opgemerkt.

Tijdelijke verstoring door werkzaamheden

Bij de Krammersluizen wordt de bodembescherming aan de Oosterschelde-zijde aangepast. Verstoring van de soorten zal echter zeer beperkt zijn, aangezien de locatie tussen de strekdammen buiten de begrenzing van het Natura 2000-gebied ligt en gelet op de diepte en scheepvaartfunctie een beperkte ecologische betekenis heeft. Voorts wordt er ter hoogte van km 71 begroeiing van de dijk aan de Zoommeerzijde verwijderd. Deze verstoring is echter tijdelijk en zal hooguit beperkt zijn, aangezien de werkzaamheden door de Oesterdam zullen worden afgeschermd. Er worden derhalve geen tot marginale effecten van de werkzaamheden op de soorten van de Oosterschelde verwacht.

Verandering van het waterpeil als gevolg van het afvoeren van geborgen water en voorspuien

Het geborgen water op het Volkerak-Zoommeer zal onder andere worden afgevoerd via de Krammersluizen naar de Oosterschelde. Vooraf wordt er ook water afgevoerd via dit kunstwerk (voorspuien). Het spuien van water heeft nauwelijks invloed op het waterpeil van de Oosterschelde, slechts enkele millimeters. Daarnaast zal het spuien vanuit het Volkerak-Zoommeer plaatsvinden gedurende de laagwaterperiode en het debiet ten opzichte van het water dat beweegt als gevolg van het getij is relatief klein. Effecten op beschermde natuurwaarden van de Oosterschelde zijn dan ook uit te sluiten.

Afname van het zoutgehalte als gevolg van het afvoeren van geborgen water en voorspuien

Het zoete water van het Volkerak-Zoommeer dat naar de Oosterschelde wordt gespuid veroorzaakt lokaal een daling van het zoutgehalte van het water in het ontvangende gebied. Omdat de effecten van het zoete water met maximaal één week slechts tijdelijk zijn en de aangewezen zoute habitattypen de dip in zoutgehalte zonder probleem kunnen opvangen, worden geen effecten van een verlaagde saliniteit op de instandhoudingsdoelstellingen van habitattypen van de Oosterschelde verwacht. Effecten op habitatrictlijnsoorten en vogelsoorten worden evenmin verwacht.

Verandering in waterkwaliteit als gevolg van het afvoeren van geborgen water en voorspuien.

Het deel van het water dat naar de Oosterschelde wordt gespuid heeft een andere waterkwaliteit (doorzicht, nutriëntengehalte, gehalten slib en verontreinigende stoffen). Effecten op de beschermde waarden van de Oosterschelde zijn echter niet te verwachten, aangezien het moment van spuien beperkt is tot het winterhalfjaar (dus vrijwel geheel buiten het groei- en bloeiseizoen) en het effect van zeer korte duur is. Daarnaast is er getij in de Oosterschelde, zal er snel verdunning plaatsvinden door menging met het ontvangende water en zal het doorzicht snel herstellen.

Westerschelde & Saeftinghe

In tabel 3.5 van de passende beoordeling zijn de habitattypen- en soorten en de vogelsoorten van het Natura 2000-gebied Westerschelde & Saeftinghe opgenomen, met de daarbij behorende instandhoudingsdoelstellingen. Ten aanzien van de relevante effecten op dit gebied kan het volgende worden opgemerkt.

Verandering van het waterpeil als gevolg van het afvoeren van geborgen water en voorspuien

Het geborgen water op het Volkerak-Zoommeer zal onder andere worden afgevoerd via de Bathse Spuisluis naar de Westerschelde. Vooraf wordt er ook water afgevoerd via dit kunstwerk (voorspuien). Evenals voor de Oosterschelde geldt ook hier dat het spuien van water nauwelijks invloed heeft op het waterpeil van de Westerschelde, slechts enkele millimeters. Daarnaast zal het spuien vanuit het Volkerak-Zoommeer plaatsvinden gedurende de laagwaterperiode en het debiet ten opzichte van het water dat beweegt als gevolg van het getij is relatief klein. Effecten op beschermde natuurwaarden van de Westerschelde zijn daarom uit te sluiten.

Afname van het zoutgehalte als gevolg van het afvoeren van geborgen water en voorspuien

Het zoete water van het Volkerak-Zoommeer dat naar de Westerschelde wordt gespuid veroorzaakt lokaal een daling van het zoutgehalte van het water in het ontvangende gebied.

Voor de Westerschelde zijn verwachte zoutgehalten voor de locatie Bath berekend, waaruit blijkt dat de verwachte daling van de chloridenconcentratie wegvalt binnen de natuurlijke fluctuaties van de Westerschelde. Voor habitattypen en –soorten en vogelsoorten waarvoor het gebied Westerschelde & Saeftinghe is aangewezen worden negatieve effecten daarom niet verwacht.

Verandering in waterkwaliteit als gevolg van het afvoeren van geborgen water en voorspuien.

Het deel van het water dat van het Volkerak-Zoommeer naar de Westerschelde wordt gespuid heeft een andere waterkwaliteit (doorzicht, nutriëntengehalte, gehalten slib en verontreinigende stoffen) dan het ontvangende gebied. Het moment van spuien is echter beperkt tot het winterhalfjaar, dus vrijwel geheel buiten het groei- en bloeiseizoen, en het effect is van zeer korte duur. Evenals in de Oosterschelde is er daarnaast getij in de Westerschelde, zal er snel verdunning plaatsvinden door menging met het ontvangende water en zal het doorzicht snel herstellen. Gelet op het voorgaande zijn effecten op de beschermde waarden van de Westerschelde uit te sluiten.

Hollands Diep

In tabel 3.6 van de passende beoordeling zijn de habitattypen- en soorten en de vogelsoorten van het Natura 2000-gebied Hollands Diep opgenomen, met de daarbij behorende instandhoudingsdoelstellingen. Zoals uit paragraaf 8.3.2 van de passende beoordeling blijkt, zijn negatieve effecten als gevolg van het terugspuien van geborgen water op het Hollandsch Diep (en Haringvliet) niet aan de orde, gezien de samenstelling van het water en de verhouding tussen de teruggespuide hoeveelheid en de hoeveelheid water dat het Hollandsch Diep vanwege de hoge rivierafvoeren vlak na de waterberging afvoert.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Markiezaat

In tabel 3.7 van de passende beoordeling zijn de vogelsoorten van het Natura 2000-gebied Markiezaat opgenomen, met de daarbij behorende instandhoudingsdoelstellingen. Ten aanzien van de relevante effecten op dit gebied kan het volgende worden opgemerkt.

Tijdelijke verstoring door werkzaamheden

Er worden geen kunstwerken aangepast nabij het Natura 2000-gebied Markiezaat. Als gevolg van de werkzaamheden aan de Markiezaatskade (km 42,1 – 43,7) kunnen de broedvogels kluut en mogelijk ook dodaars worden verstoord. Deze verstoring is echter zeer tijdelijk en beperkt, omdat de aanpassingen aan de bekleding alleen aan de zijde van het Zoommeer worden uitgevoerd. De werkzaamheden zullen geen effect hebben op de langjarige gemiddelden van dodaars binnen het Markiezaat. Daarnaast zal in de uitvoering rekening worden gehouden met het broedseizoen van de kluut door de werkzaamheden aan de Markiezaatskade buiten de broedperiode uit te voeren. Met inachtneming van deze mitigerende maatregel kunnen effecten op deze soort worden uitgesloten. Effecten op andere broedvogels kunnen, gelet op de in de passende beoordeling onderbouwde verstoringafstanden, eveneens worden uitgesloten. Daarnaast kunnen de effecten op niet-broedvogels binnen het gebied Markiezaat als te verwaarlozen worden beschouwd.

Conclusie

Uit de bovenstaande analyse blijkt dat als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden, zoals deze zijn aangevraagd, en de inzet van de waterberging geen significant negatieve effecten op de natuurlijke kenmerken van de omringende Natura 2000-gebieden Oosterschelde, Westerschelde & Saeftinghe, Hollands Diep en Markiezaat zijn te verwachten. Geconcludeerd kan daarom worden dat de instandhoudingsdoelstellingen zoals deze worden genoemd in de (ontwerp)aanwijzingsbesluiten van deze gebieden niet in gevaar worden gebracht door de voorgenomen activiteiten. De resterende tijdelijke effecten acht ik, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, aanvaardbaar.

Natuurmonumentwaarden

Ten aanzien van de diverse flora en fauna zoals benoemd in de aanwijzingsbesluiten van de betrokken natuurmonumenten merk ik het volgende op. Deze waarden vallen voor een zeer groot deel binnen de beoordeling van de effecten in relatie tot de betrokken Natura 2000-gebieden. Naar mijn mening voorziet de voorgaande passende beoordeling voor die gevallen waarin (voormalige) beschermde natuurmonumenten samenvallen met Natura 2000-gebieden ook in een toetsing die, qua algemene aannames en met name de diverse mitigerende maatregelen, gelding heeft voor de kenmerken en waarden van de betrokken natuurmonumenten. De waarden van de (voormalige) beschermde natuurmonumenten die niet zijn afgedekt door of meeliften met de Natura 2000-doelen en natuurwaarden die niet ondergeschikt zijn aan de Natura 2000-doelen zijn apart getoetst. Daar waar beschermde natuurmonumenten niet

overlappen met Natura 2000-gebieden voorziet de passende beoordeling in een toetsing aan alle waarden waarvoor het betreffende beschermd natuurmonument is aangewezen. Bijlage 4 van de passende beoordeling bevat een overzicht van deze waarden.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Krammer-Volkerak

De inzet van de waterberging kan negatieve effecten hebben op landschappelijke, natuurwetenschappelijke, hydrologische en natuurschoonkenmerken, slijkgrasvelden, open water en overwinterende vogels door stijging van het waterpeil, veranderingen in slib- en nutriëntengehalte en doorzicht van het oppervlaktewater en veranderingen in gehalten verontreinigende stoffen in oppervlaktewater en bodem. Uit tabel 9.1 van de passende beoordeling blijkt dat de inzet van de waterberging niet leidt tot negatieve effecten op beschermd natuurmonumentwaarden (die niet meeliften op N2000). De clusterwaarden hebben vooral betrekking op het systeem en de waarden en het natuurschoon, waardoor de waarden relatief ongevoelig zijn voor de effecten. Het Volkerak-Zoommeer is een robuust systeem dat al bestand is tegen de tijdelijke verhoging van het waterpeil en de daarbij behorende effecten.

De aanpassingen aan de dijken en kunstwerken kunnen negatieve effecten hebben door verstoring van (voor)oevers en water, waardoor soorten nabij de Dintelse Gorzen (km 5,6 – 15,75), Keersluis Oude Tonge (km 105) en Keersluis Ooltgensplaat (nabij Hellegatsplaten, km 117,5) tijdelijk kunnen worden verstoord. Deze verstoring is eenmalig en zeer lokaal; van een aantasting van de beschermde waarden en kenmerken van het natuurmonument Krammer-Volkerak is geen sprake.

Zoommeer-Eendracht

De inzet van de waterberging kan negatieve effecten hebben op landschappelijke, hydrologische, natuurwetenschappelijke en natuurschoonkenmerken; schorren, slikken en ondiep water; open water, zandige slikgronden en daarbij horend krekenselsel; broedkolonie kokmeeuw; gras- en ruigtevegetaties en struweel en houtopstanden door stijging van het waterpeil en veranderingen in slib- en nutriëntengehalte en doorzicht van het oppervlaktewater en verandering in gehalten verontreinigende stoffen in oppervlaktewater en bodem. Uit tabel 9.2 van de passende beoordeling blijkt dat er geen negatieve effecten zijn op beschermd natuurmonumentwaarden (die niet meeliften op Natura 2000) als gevolg van de inzet van de waterberging. Het Volkerak-Zoommeer is een robuust systeem dat al bestand is tegen de tijdelijke verhoging van het waterpeil en de daarbij behorende effecten. Evenals voor Krammer-Volkerak geldt voor Zoommeer-Eendracht dat de clusterwaarden vooral betrekking hebben op het systeem en de waarden en het natuurschoon, waardoor de waarden relatief ongevoelig zijn voor de effecten.

De aanpassingen aan de dijken en kunstwerken kunnen negatieve effecten hebben door verstoring van (voor)oevers en water, waardoor soorten nabij de Princesseplaat (binnen traject km 33 – 41), de zuidoever van Eiland Tholen (km 71 – 75), op de vooroever van Botshoofd (km 79,95 – 81,4) en de vooroever ten zuiden van de Rammegors (km 87,9) tijdelijk kunnen worden verstoord. Deze verstoring is eenmalig en zeer lokaal. De binnendijkse werkzaamheden bij Botshoofd leiden niet tot verlies van leefgebieden voor soorten en ook het verwijderen van bomen op km 71 - 75 geeft geen permanente effecten op beschermde waarden en kenmerken van het beschermd natuurmonument Zoommeer-Eendracht. Aantasting van de natuurlijke waarden en kenmerken van het beschermd natuurmonument is niet aan de orde.

Oosterschelde-binnendijks.

Effecten op beschermd natuurmonumentwaarden als gevolg van de inzet van de waterberging zijn uit te sluiten, omdat deze effecten zich niet uitstrekken over binnendijks gelegen gebieden. Wel kan het afsluiten van de duiker op de Rammegors zorgen voor tijdelijke en zeer lokale verstoring van soorten als gevolg van de werkzaamheden ter plaatse. Permanente effecten zijn niet aan de orde. Het dichtzetten van de duiker zorgt niet voor ongewenste wijzigingen in (grond)waterpeil. Het kunstwerk is al sinds de jaren 1990 afgesloten en de hoge waterstand binnen het gebied die hier het gevolg van is, is gewenst voor de ontwikkeling en het behoud van de aanwezige natuurwaarden. Aantasting van de kenmerken en waarden van het voormalige beschermd natuurmonument Oosterschelde-binnendijks is niet aan de orde.

Oosterschelde-buitendijks

De inzet van de waterberging kan als gevolg van afname van het zoutgehalte en veranderingen in waterkwaliteit in de twee noordelijke takken van de Oosterschelde nabij de Krammersluizen effecten hebben op landschappelijke, natuurwetenschappelijke en natuurschoonkenmerken, hard substraat en overwinterende vogels (slaapgebied kolgans/rietgans). Uit tabel 9.3 van de passende beoordeling blijkt dat de beschermd natuurmonumentwaarden hierdoor evenwel niet worden aangetast.

Het verwijderen van begroeiing nabij km 71 kan tijdelijke verstoring van soorten van het open water veroorzaken. Deze verstoring is echter eenmalig, zeer kortdurend en zeer lokaal. Daarnaast ligt het gebied aan de andere zijde van de dam, die de werkzaamheden als het ware afschermt. Van aantasting van de kenmerken en waarden van het voormalige beschermd natuurmonument Oosterschelde-buitendijks is dan ook geen sprake.

Verdronken Land van Saeftinge

Het inzetten van de waterberging kan als gevolg van afname zoutgehalte en verandering in waterkwaliteit nabij de Bathse Spuisluis waar het water vanuit het Zoommeer wordt gespuid op de Westerschelde effecten hebben op landschappelijke, natuurwetenschappelijke en natuurschoonkenmerken, evenals op trekvogels en overwinterende vogels (kolgans/rietgans/meeuwen). Uit tabel 9.4 van de passende beoordeling blijkt dat de kenmerken en waarden van het voormalige beschermd natuurmonument Verdronken Land van Saeftinge als gevolg van inzet van de waterberging niet worden aangetast. Daarnaast kunnen negatieve effecten als gevolg van werkzaamheden aan de waterkeringen, gelet op de grote afstand tot het voormalige beschermd natuurmonument, worden uitgesloten.

Markiezaatsmeer-Zuid

Effecten op beschermd natuurmonumentwaarden als gevolg van de inzet van de waterberging zijn uit te sluiten, omdat deze effecten zich niet uitstrekken over dit gebied. Wel kan er door de werkzaamheden aan de Zoommeer-zijde van de Markiezaatskade tijdelijke verstoring van soorten van de Molenplaat en het open water van het Markiezaat optreden, maar van aantasting van de relevante waarden ongereptheid, geleidelijke overgangen, geomorfologische en bodemkundige betekenis en duinvegetaties met heide op de Woensdrechtse duintjes van het natuurmonument Markiezaatsmeer-Zuid is geen sprake.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Ventjagersplaat ten noorden van de Hellegatsdam

Aangezien de locatie van de dichtstbijzijnde werkzaamheden op ruim twee kilometer afstand van het beschermd natuurmonument Ventjagersplaat ten noorden van de Hellegatsdam is gelegen, zijn negatieve effecten op de kenmerken en waarden van dit gebied uit te sluiten.

Conclusie

Uit het voorgaande blijkt dat er geen effecten zijn of dat deze zo klein zijn, dat de kenmerken en waarden van de (voormalige) beschermde natuurmonumenten Krammer-Volkerak, Zoommeer-Eendracht, Oosterschelde-binnendijks, Oosterschelde-buitendijks, Verdrongen Land van Saeftinge, Markiezaatsmeer-Zuid en Ventjagersplaat ten noorden van de Hellegatsdam niet worden aangetast. Er kan dan ook worden geconcludeerd dat de werkzaamheden aan de waterkeringen in de aanlegfase en het gebruik van de waterberging in de gebruiksfase niet schadelijk zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis van de beschermde natuurmonumenten of voor dieren of planten in de beschermde natuurmonumenten of de beschermde natuurmonumenten ontsieren.

CUMULATIE

Op basis van artikel 19f van de Nb-wet 1998 dient bij vergunningverlening voor projecten of andere handelingen een beoordeling plaats te vinden van de cumulatieve effecten indien deze projecten of handelingen, afzonderlijk of in combinatie met andere projecten of handelingen, significante gevolgen kunnen hebben voor het desbetreffende gebied.

Ik heb hiervoor reeds geconcludeerd dat de uitvoering van de voorgenomen activiteiten zelfstandig beschouwd, niet kunnen leiden tot een verslechtering van de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in de betreffende Natura 2000-gebieden of een significant verstoring effect kunnen hebben op de soorten waarvoor de betreffende gebieden zijn aangewezen.

Bij de toetsing van mogelijke cumulatie zijn de navolgende projecten, handelingen en plannen in beschouwing genomen:

- Windturbinepark Sabinapolder
- Windmolen Dinteloord
- Verbetering wandelpaden Slikken van de Heen-West
- Toekomstig bedrijventerrein 'de Spie'
- Windpark Kreekrak
- Uitbreiding recreatieterrein Speelmansplaten

Een nadere onderbouwing van de keuze van deze projecten en een beschrijving van de mogelijke effecten is gegeven in paragraaf 5.3 en de paragrafen 7.2.3.4 en 7.3.1.4 van de passende beoordeling. De mogelijke cumulatieve effecten beperken zich tot een toename van tijdelijke of permanente zeer lokale verstoring op vogels.

Het resultaat van het cumulatieonderzoek is dat voor wat betreft de Natura 2000-gebieden Krammer-Volkerak en Zoommeer, als gevolg van de werkzaamheden aan de waterkeringen in de aanlegfase en het gebruik van de waterberging in de gebruiksfase geen effecten optreden die zouden kunnen cumuleren tot significante effecten. De permanente effecten van de twee windmolenprojecten in het Krammer-Volkerak zijn gering en lokaal van aard en daarnaast zal er gewinning optreden, worden de werkzaamheden aan de waterkeringen en kunstwerken in het kader van het project Waterberging gefaseerd uitgevoerd en zijn er voor vogels voldoende geschikte uitwijkmogelijkheden binnen het gebied.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

De effecten als gevolg van het toekomstig bedrijventerrein 'de Spie' zijn minimaal en gering, mede gezien de langjarige trend van het Zoommeer voor de grauwe gans. Ook het mogelijk permanente verlies van een rustplaats voor aalscholvers op de Kreekraksluizen als gevolg van het project Windpark Kreekrak is niet van dien aard dat dit leidt tot significante effecten, gelet op de landelijke trend voor de aalscholver en het feit dat ook hier gewinning zal optreden.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Conclusie ten aanzien van cumulatie

Naar mijn oordeel is hiermee voldoende aangetoond dat de werkzaamheden aan de waterkeringen in de aanlegfase en het gebruik van de waterberging in de gebruiksfase geen significante effecten veroorzaken in combinatie met de effecten van andere plannen, projecten of handelingen. De resterende niet-significante effecten acht ik, gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, aanvaardbaar.

MONITORING EN EVALUATIE

Hoofdstuk 6 van de aanvraag bevat een opzet voor een evaluatie- en monitoringsprogramma, dat – voor zover relevant in het kader van deze vergunning – onder meer betrekking heeft op de waterkwaliteit van het Volkerak-Zoommeer en de waterbekkens waar het geborgen water naar wordt (terug)gespuid en de gevolgen voor de natuurwaarden van de buitendijkse gebieden. Daarbij is aangegeven dat de bevindingen van het onderzoek na inzet van de waterberging zo nodig zullen worden verwerkt in (aanpassingen van) maatregelen in het inzetprotocol voor de waterberging.

De verplichting om dit programma, conform een goedgekeurd plan, uit te voeren is opgenomen in voorschrift 20 van deze vergunning.

BESPREKING VAN DE INSPRAAK

Naar aanleiding van deze aanvraag zijn, op grond van artikel 44, lid 3, van de Nbwet 1998, gedeputeerde staten van de provincies Noord-Brabant, Zeeland en Zuid-Holland en burgemeester en wethouders van de gemeenten Bergen op Zoom, Middelharnis, Moerdijk, Oostflakkee, Reimerswaal, Schouwen-Duiveland, Steenbergen en Tholen in de gelegenheid gesteld over deze aanvraag hun zienswijze kenbaar te maken.

Hierna volgt een weergave van de ontvangen zienswijzen. Daar waar opmerkingen en suggesties niet reeds hiervoor aan de orde zijn geweest of niet binnen mijn inhoudelijke overwegingen reeds aan deze inspraak volledig tegemoet is gekomen, volgt mijn reactie (cursief weergegeven).

Provincie Zeeland

De provincie geeft in haar zienswijze aan dat een passende beoordeling maken voor een maatregel als deze niet eenvoudig is. De voornaamste reden daarvoor is dat de effecten van de waterberging zelf moeilijk zijn in te schatten, vanwege het feit dat onbekend is wanneer die zal plaatsvinden. Het is praktisch deze effecten te onderscheiden van de effecten gekoppeld aan de noodzakelijke werken om de waterberging mogelijk te maken. Deze laatste zijn naar het oordeel van de provincie relatief eenvoudig te bepalen en de provincie is van mening dat de passende beoordeling ze op een juiste wijze in kaart brengt.

De effecten van de waterberging zijn feitelijk ook weer in twee subcategorieën te verdelen, namelijk de effecten gekoppeld aan het voorspuien en de effecten van het waterbergen zelf. Een belangrijke factor tenslotte is de frequentie waarmee water geborgen zal gaan worden. De provincie geeft aan de passende beoordeling met name hierop te bezien.

De provincie is van mening dat in grote lijnen een voldoende beeld is geschetst van de mogelijke effecten op de huidige natuurwaarden. Zij betwijfelt echter of de gehanteerde frequentie van waterberging van 1/250 per jaar, die als worst case wordt aangemerkt, en de daaraan gekoppelde frequentie van 1/20 per jaar voor voorspuien, realistische waarden zijn. De provincie is bovendien van mening dat een realistische visie op de ontwikkelingen van de huidige ecosystemen ontbreekt, terwijl een toekomstscenario voor de ontwikkeling van het ecosysteem noodzakelijk is om een goede inschatting te kunnen maken van de effecten van waterberging in het Volkerak-Zoommeer.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213

Bij het bepalen van bovenstaande frequentie is gerekend met een stormopzetduur van 29 uur, welke wordt voorgeschreven in het document 'Hydraulische randvoorwaarden primaire waterkeringen (2006-2011)', zonder te anticiperen op autonome ontwikkelingen. De provincie geeft aan dat de stormopzetduur van 29 uur in dit document zelf al ter discussie is gesteld, aangezien er aanwijzingen zijn dat deze waarde te laag is. Een stormopzetduur van 40 uur is daarom naar inschatting van de provincie reëler. Door vervolgens bij de effectbeoordeling ten aanzien van populaties autonome ontwikkelingen nadrukkelijk wel mee te wegen, wordt naar de mening van de provincie met twee maten gemeten.

Bij het beoordelen van een vergunningaanvraag dient te worden gezien of de aangevraagde activiteiten, gelet op de instandhoudingsdoelstelling, de kwaliteit van de natuurlijke habitats en de habitats van soorten in een Natura 2000-gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor het betreffende gebied is aangewezen. De bestaande natuurwaarden en de daarbij behorende instandhoudingsdoelstellingen zoals opgenomen in de betreffende aanwijzingsbesluiten vormen daarbij het uitgangspunt, niet een toekomstige natuurreferentie.

Voor wat betreft de in de MER en passende beoordeling gehanteerde inzetfrequentie en stormopzetduur laat de initiatiefnemer desgevraagd weten dat in de toelichting op de PKB Ruimte voor de Rivier is opgenomen dat voor het bereiken van de veiligheidsdoelstelling de inzet van de waterberging noodzakelijk is bij omstandigheden die gemiddeld eens per 1400 jaar voorkomen. In het MER zijn de alternatieven onderzocht die voldoen aan de doelstelling van het project en het dichtst in de buurt komen van de uitgangspunten in de PKB. De frequentie van inzet van de waterberging is zo'n uitgangspunt. Omdat de zeespiegel stijgt en de extreme rivierafvoeren naar verwachting in de toekomst toenemen, zal de frequentie van inzet van de waterberging ook toenemen. Naar verwachting zal de frequentie in 2050 oplopen naar gemiddeld 1/550 per jaar en in 2100 naar gemiddeld 1/250 per jaar als gevolg van stijging van de zeespiegel en extremere rivierafvoeren. De frequentie van voorspuien hierbij is in 2100 naar verwachting 1/20 per jaar. Voor de passende beoordeling is getoetst aan de bestaande natuurwaarden en aan de daarbij behorende instandhoudingsdoelstellingen met een 'worst-case' frequentie van optreden van de waterberging van 1/250 per jaar. De gehanteerde stormopzetduur van 29 uur is in overeenstemming met het geldend beleid en is de nu vastgestelde maat in de berekeningsuitgangspunten voor Ruimte voor de Rivierprojecten. Er is nog geen besluit (of een voornemen daartoe) dat de stormopzetduur wordt verlengd.

Gemeente Schouwen-Duiveland

De gemeente geeft in haar zienswijze aan geen bezwaar te hebben in het kader van de Nb-wet 1998 tegen de realisering van de waterberging.

De overige provincies en gemeenten hebben geen gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot het naar voren brengen van een zienswijze.

CONCLUSIE

Uit de overwegingen zoals opgenomen in de, als integraal onderdeel van dit besluit te beschouwen, passende beoordeling en de overige aan de vergunningaanvraag toegevoegde documenten en rapporten, kan naar mijn mening geconcludeerd worden dat de effecten van de voorgenomen werkzaamheden, zoals deze zijn aangevraagd, en de inzet van de waterberging zodanig gering van omvang zullen zijn dat van een aantasting van de natuurlijke kenmerken van de betrokken beschermde gebieden geen sprake zal zijn. Onnodige verstoring of verslechtering kan daarbij in veel gevallen worden voorkomen door het treffen van mitigerende maatregelen.

Ik ben van mening dat de gevraagde vergunning onder voorschriften kan worden verleend.

Directie Regionale Zaken
Vestiging Zuid

Datum
21 december 2011

Onze referentie
230213